

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS”, GALAȚI
FACULTATEA DE LITERE

COEXISTENȚA GENERAȚIILOR LITERARE
ÎN PERIOADA '90-2000. PROZA

TEZĂ DE DOCTORAT

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC,

PROF.UNIV.DR. NICOLAE IOANA
CRISTINA

DOCTORAND,

POPA (CHIRIAC)

GALAȚI, SEPTEMBRIE, 2012

Cuprins

I. Canonul literar, canonul teoretic și cel critic	9
1. Generația literară. Concepte operatorii	9
1.1. Criteriului generaționist. Canonul	14
1.2. Periodizarea literaturii romane. Modele	17
1.2.1. Diacronie	17
1.2.2. Sincronie	21
1.2.3. Contextul socio-politic	22
1.2.4. Canonul literar	24
1.3. Concluzii	27
II. Coexistența generațiilor literare postbelice, înainte de '90	29
1. Contextul socio-politic; schimbarea paradigmei culturale	29
1.1. Începuturile comunismului românesc	30
1.1.1. Soarta și reacțiile scriitorilor, înainte de "liberalizare"	33
1.1.2. Presiunea politică asupra literaturii, la instalarea comunismului	35
1.2. Contextul socio-politic al formării literaturii anilor șaizeci	40
1.2.1. Politica deștă	40
1.2.2. "Revigorarea" literaturii prin readaptarea temelor propagandistice	41
1.3. Cadrul general- politic al anilor '80	42
1.3.1. Contextul social-politic în care se desprinde generația '80	44
2. Schimbări de paradigmă în proza postbelică	47
2.1. Canonul șaizecist	47
2.1.1. Salvarea operei în plan estetic	50
2.1.2. Proza generației '60	57
2.2. Proza anilor '70	69
2.2.1. Formule ale prozei de trecere	69
2.2.2. Formule ce premerg prozei postmoderniste	80
2.3. Literatura deceniului nouă, estetica prozei optzeciste	82
2.3.1. Postmodernismul	83
2.3.2. Coexistența generațiilor literare în deceniul al nouălea; enclava textualistă	98
2.3.2.1. Textualism/ postmodernism	100
2.3.2.2. Prozatorii șaizeciști în anii '80	102
3. Critica literară în perioada comunistă	108
3.1. Critica șaizecistă la debut - în contextul obsedantului deceniu	108
3.1.1. Modele ale criticii anilor '60	114
3.2. Lansarea criticii optzeciste	116
3.2.1. Principii ale criticii optzeciste	122
3.3. Critica șaizecistă în anii '80, aspecte ale coexistenței generațiilor	131
4. Revistele literare înainte de '90	137
4.1. Publicații culturale cu impact asupra literaturii	137
4.2. Statutul revistelor literare înainte de '90	141

III. Coexistența generațiilor literare în perioada '90-2000	143
1. Contextul politic și contextul cultural din perioada '90-2000	143
1.1. Scriitori șaizeciști implicați în activitățile politice	144
1.2. Scriitorii șaizeciști în spațiul cultural-public	147
1.3. Prozatorii și criticii optzeciști în vremurile postdecembriste	148
2. Proza primului deceniu postdecembrist	152
2.1. Prozatorii șaizeciști după '90	152
2.2. Prozatorii optzeciști după '90	156
2.3. Prozatori interziși de comunism și redescoperiți după 1990	158
2.4. '90- semne ale unei generații literare noi	160
2.5. Volumele colective	166
2.6. Cenaclurile literare	167
2.7. Grupări literare de după '90	169
3. Critica literară activă în perioada '90-2000	174
3.1. Criticii formați în spațiul șaizecist	174
3.2. Criticii optzeciști după '89	177
3.3. Noua critică	182
3.4. Critica de întâmpinare	185
4. Publicțiile literare din perioada '90-2000	188
4.1. Revistele literare care își reiau activitatea dinainte de '90	188
4.2. Reviste literare apărute după '90	198
IV. CONCLUZII	204

Rezumat

Generațiile literare au reprezentat obiectul cercetărilor întreprinse de istoria literară, dar nu au ocolit nici partea de hermeneutică sau de alchimie, având în vedere statutul didactic al disciplinei. La abordarea unui text literar, dincolo de orice sfat ori îndrumare, cititorul e nevoit să realizeze încadrarea acestuia în epoca literară, școala ori curentul literar. În perioadele literare distincte, în care derularea generațiilor s-a făcut în ritmul potrivit, asocierea cu un curent literar s-a făcut de la sine, generația instalându-se printr-un manifest, menținându-se printr-un program, dar din post-romantism s-a observat, în același interval de istorie literară, o varietate de curente literare, accentuându-se în perioada interbelică și, în mod paradoxal, conturându-se generații literare puternice chiar în perioada constrângerilor maxime ale comunismului.

Scopul lucrării este acela de a reconfigura multiplele înfățișări sub care se prezintă formulele estetice ale literaturii primului deceniu postdecembrist, perioada aleasă fiind aceasta datorită schimbărilor majore în ceea ce privește contextul formării eventualelor generații după decembrie '89.

Aceste prezentări nu sunt proiectate pentru o funcționare separată, ci, în contextul abordării practice a textului literar, pentru ca cititorul să poată realiza o distincție a dominantelor și a valorii estetice.

Lucrarea nu se reduce la o simplă prezentare a eterogenității pomenite mai sus, ci și-a propus să urmărească modul în care fiecare generație a participat la această „coexistență”, aceasta definind -de fapt- nivelul vieții literare a deceniului.

Provocarea -pe linia cercetării- pornește de la coexistența invocată, sporindu-i interesul, aspectul generaționist al scriitorilor consacrați – recunoscuți, cu generație ori promoție literară validată, „coexistând” artistic cu cei „noi” care nu trecuseră printr-o asemenea decantare. Și pentru critica literară, un nou „val” este mai greu să se formeze acum pe plan estetic.

Ca obiective ale cercetării, menționăm:

- prezentarea trăsăturilor generației literare, prin permanenta raportare la contextul literar, politic și nivelul cultural în general;
- operaționalizarea acestor trăsături pentru perioadele de estetică literară care interesează;
- urmărirea efectelor coexistenței generațiilor asupra literaturii perioadei, criticii literare, publicisticii, înainte și după '90;
- prezentarea tabloului literaturii deceniului postdecembrist, în varietatea de formule remarcate

Lucrarea este structurată pe trei părți:

Prima parte se constituie într-o secțiune cu caracter teoretic, propunându-și mai întâi să delimiteze conceptul de generație literară, având în vedere faptul că părerile au fost variate, încât unii critici nu numai că nu au apelat la criteriul generaționist, dar nici nu au susținut aplicarea lui.

Noțiunea a fost introdusă în literatura franceză, în anii '30 ai secolului trecut, de Albert Thibaudet, făcând uz, înainte de orice, de legătura dintre generația de creație și generația biologică.

În literatura română, părerile au fost diferite, unele propunând descrierea lor în manieră problematizatoare, pentru ca nivelul ei să-l depășească pe unul simplu-teoretic (Nicolae Manolescu), altele susținând evoluția -pe etape- în interiorul aceleiași generații literare, legătura dintre generații (Constantin Schifirneț, Virgil Diaconu, Liviu Antonesei, Dan Arsenie, Ioan Moldovan). Există și voci care subliniază lipsa de utilitate a conceptului (George Stanca, Marta Petreu), după cum se subliniază coexistența generațiilor (Bogdan Alexandru Stănescu), ceea ce demonstrează o continuitate a acestora, formarea unei generații noi nepresupunând -în acest caz- o ruptură, o polemică, ci o afirmare.

Conceptul de „generație” nu a fost unicul folosit în abordările diacronice ale literaturii românești, fiind aplicate și cele de: „epocă”, „perioadă” (Al.Piru), în interiorul cărora operează cu criteriul de „direcție” (de exemplu: direcția modernistă din perioada interbelică, direcția simbolistă din „perioada de tranziție de sfârșit și început de secol”); periodizarea pe promoții- „modelul Laurențiu Ulici”, intervalul la care se face raportarea fiind cel decenal, propunând astfel abordarea exhaustivă, dar cu caracter de sincronie (volumul dedicat promoției '70). Promoția, ca parte a generației a fost explicată prin viteza cu care s-au derulat ceea ce numim curente literare post-moderniste, fiindu-i subliniat și neajunsul major: incertitudinea apartenenței scriitorilor care, prin debut, aparțin unei promoții, în timp ce, potrivit debutului publicistic aparțin alteia ('60, '70, '80).

Concluzia acestei prime părți este că, indiferent care-i este denumirea (generație, promoție, perioadă, epocă), un criteriu operațional în scopul unei diacronii, pe teritoriul literaturii, nu poate fi declarat legitim, universal și infailibil, mai ales că o despărțire clară și definitivă între așa-numitele „generații literare” nu este utilă ori cerută. O suprapunere deplină a unei individualități față de un program literar (școală, curent literar) înseamnă eșec, lipsă de valoare, iar nu periodizarea în sine interesează ci, dimpotrivă, ceea ce caracterizează literatura în contextul simultaneității.

Partea a doua a lucrării și-a propus prezentarea aspectelor care decurg din coexistența generațiilor în contextul postbelic, dar înainte de momentul '89 având în vedere că, după '89,

coexistența este asigurată de faptul că generațiile '60, '80, promoția '70 vor continua să publice.

Astfel, prezentarea contextului politic nu este întâmplătoare, modificarea acestuia după '89 reprezentând un motiv consistent de a urmări menținerea formulei estetice, caracteristice generației.

Contextul formării generației șazeci este cel al comunismului, literatura fiind transformată într-un mijloc de făurire a „omului nou”, la începutul anilor '50 schema „noi literaturi” fiind stabilită, astfel, scriitorii clasici erau valorificați numai în măsura în care aduceau, prin textele lor înălțări și cântări conducătorilor iubiți, patriei primejduite, invocau, permanent, „lumina care venea de la Răsărit”, în timp ce, scriitori care până în anii comunismului rămăseseră în obscuritate, acum erau scoși la lumină.

Răsturnarea artistică produsă se menține până la începutul anilor '60, când Eugen Negrici vorbește de o „relativă liberalizare”, observabilă în plan estetic, după 1964, prin diversificarea paletelor tematice, stilistice, a formulelor narative.

Până la începutul anilor '60 literatura încearcă menținerea prin raportare la tiparele prozei interbelice, modelul pe care se vede că îl menține fiind cel al prozei realiste, conturându-se acum două tipuri de literatură, fără ca această dihotomie să demonstreze existența unei generații literare formate deja, raportarea la modelele menționate mai sus făcându-se după considerente individuale: literatura angajată noii politici și literatura înscrisă în sine, încercând menținerea.

Observația rezultată de aici este că, indiferent de renumele scriitorului, în perioada instalării sale, pentru comunism literatura a reprezentat o modalitate de a-și cuceri puterea.

Generația șazeci este pregătită de apariția (după moartea lui Stalin și până în revoluția ungară din 1956) celor cinci cărți de referință pentru literatură: „Bietul Ioanide” (1953), „Toate pânzele sus!” (1954), „Moromeții I” (1955), „Cronică de familie” (1957), „Groapa” (1957).

Politica dejistă sugerează un „dezgheț” ideologic în mediile intelectualilor încât se permite acum chiar și publicarea unor volume dinainte de 1960, constrângerile ideologice neîncetând să existe, și ele acționând separat la nivelul prozei fata de acela al poeziei (propaganda nu va reuși aducerea ei în spațiul total control).

Lucrarea insistă și asupra descrierii contextului în care se naște generația '80, iar generația '60 continuă să scrie, etapă care, venind după „relativa liberalizare”, este înțeleasă drept una a „redogmatizării literaturii române”, interval în care implicarea personalităților culturii în festivismul național ia amploare maximă (de exemplu: „Cântarea României”).

Efectul asupra literaturii perioadei este unul paradoxal: se continuă literatura „aservită”, dar cea „tolerată” își arată fecunditatea. Apar acum grupările influente: „Școala de la Târgoviște” (Costache Olăreanu, Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu) și optzeciștii-formați sub îndrumarea unor critici literari de prestigiu (Ov. S. Crohmălniceanu, Mircea Martin, Nicolae Manolescu), în cadrul cenaclurilor studentești („Junimea”, „Cenaclul de luni”, „Cenaclul de critică”).

Amintim aici observația lui Eugen Negrici, că efectul unui astfel de context asupra literaturii a constat în formarea a două direcții: „aspirația spre literaritate” și „aspirația spre adevăr” (dezvăluirea caracterului nociv al prezentului ceaușist, relevarea mecanismelor puterii absolute).

Capitolul al doilea al părții a doua prezintă literatura a două generații, pe măsură ce ea a fost dezvoltată de fiecare în parte, dar și în măsura în care fiecare și-a lăsat influențată formula, ca efect al coexistenței. Am văzut că, la începutul perioadei postbelice, fără să demonstreze conștiința apartenenței la aceeași generație, scriitorii au demonstrat preferința pentru formula realismului socialist, considerând-o potrivită pentru proza rurală (transformările de la sfârșitul războiului și colectivizare), pentru tema industrializării socialiste, dar care, în situația scriitorilor aflați la debut, este receptată ca preferință în sensul de bază, fără să mai poată fi invocată scuza numelui scriitoricesc de răsunet, format deja într-o generație anterioară, vizat de regim, pentru a servi răspândirii ideologiei comuniste.

Literatura acestei perioade este recunoscută prin izbânda față de impunerile cu caracter tezist, în ciuda unor compromisuri, totuși, făcute: George Bălăiță, Constantin Chiriță, Radu Ciobanu, Petru Dumitriu, Traian Filip, D.R. Popescu, Al. Jar¹.

Formulele mai puțin supuse canoanelor realismului socialist sunt literatura de tip SF (Horia Aramă, Constantin Cubleşan, Laurențiu Fulga, Ion Hobana, Ion Maxim, Gellu Naum, Mircea Opriță, Letiția Papu), literatura pentru copii (Călin Gruia, Gica Iuteș, Elena Mătasă, Alexandru Mitru, Vlad Mușatescu, Leonida Neamțu, Aa.Orleanu, Octav Pancu-Iași, Monica Pillat), reportajul (Ion Arieșeanu, Eugen Barbu, Vasile Băran, Grigore Beuron, Traian Coșovei²), proza de factură polițistă (Constantin Barbuceanu, Nicolae Mărgineanu, Leonida Neamțu).

Formulele epice care pregătesc literatura specifică generației șaizeciste sunt cele fixate pe situații existențiale³ (dintre scriitorii noi: Ion Arieșeanu, Mircea Ciobanu, Maria Luiza

---

¹ Al. Jar este scriitorul care-și parodiază propria creație anterioară.

² La Traian Coșovei, temele reportajelor au trecut și în proză.

³ Modele menținute, mai ales, de scriitorii care au debutat în perioada interbelică.

Cristescu, Alexandru Ivasiuc, Florin Mugur, Aurel Dragoș Muneanu, Iulian Neacșu⁴, Leonida Neamțu).

Modificarea de paradigmă din interiorul prozei devine vizibilă la jumătatea deceniului șapte, odată cu debutul unilateral al scriitorilor perioadei, cu volume de proză scurtă. Formula spre care se îndreaptă scriitorii deceniului este reprezentată de orientări ale romanului interbelic: cel modernist și cu cel tradiționalist, iar o părere general-acceptată a fost aceea că o temă prezentă la toți prozatorii generației este tematica circumscrisă spațiului rural, amprenta fiind aceea a „modelului Marin Preda”, ea fiind prezentă și în proza citadină (semnată de Augustin Bucura, Nicolae Breban, Paul Georgescu, Constantin Țoiu, George Bălăiță).

Un alt element dus până la clișeizare în romanul șizecist îl reprezintă romanul-anchetă, bazat pe traseul labirintic al cărui erou este întotdeauna un descendent al lui Don Quijote (de tipul lui Tică Dunărințu, Chiril Merișor), *satului arhetipal* i se opune aici *satul pe dos*⁵.

La prozatorii șizeciști, preocuparea pentru temele romanului este prezentă numai în măsura în care acestea permiteau evitarea canoanelor literare recunoscute ale deceniului: preocuparea pentru construirea unei lumi care se naște („Ningea în Bărăgan”, „Îngerul a strigat” - istoria unei strămutări, „Mistreții erau blânzi”, „Marea Roșie”).

Autorii își exprimă și crezul scriitoricesc, preferințele pentru formule, stiluri, toposuri, teme, elemente de recurență: *Banatul patriarhal* al lui Sorin Titel, *călătoria* - ca temă de bază a prozei sale; *antisentimentalismul și lumea ratională* ale lui Augustin Buzura⁶, *autenticitatea* spunându-se că este dorită chiar și de personaj („Absenții”); *lumea permanent blândă* a lui George Bălăiță, dar cu eroi cu *aventuri donquijotești* este însemnată de *oglină, mască, somn*; revolta din proza lui Nicoale Breban, toposul fiind *o lume de margine*, traseul fiind de tipul *provincie-centru*.

Formula prozei anilor '70 este considerată din două perspective: cea care marchează conturarea fermă a modelului șizecist, cât și desprinderea, anunțând direcția optzecistă⁷: opera Gabrielei Adameșteanu arată că evenimentul deceniului al șaselea a reținut multă vreme atenția, proza scriitoarei Oltea Alexandru arată preferință pentru analiza unor stări de conștiință, analize psihologice, ca și la Vasile Andrei, Maria Luiza Cristescu. *Observația socială* devine trăsătură la Petre Anghel, Olga Cala, Radu Ciobanu, Mircea Ghițulescu. Ecouri din *noul roman* (intensa problematizare, ruperea perspectivei) răzbat la

---

⁴ Iulian Neacșu anticipează scrierile de final de deceniu, în special ale lui Mircea Nedelciu.

⁵ Proletcultismul impunea proiectarea satului drept lume visată, ideală, iar romanul generației '60 transformă sărbătoarea în temă.

⁶ Augustin Buzura a fost apreciat drept continuator al direcției prozei de analiză- Camil Petrescu, Anton Holban, Mihail Sebastian etc.

⁷ Privitor la stabilirea apartenenței generaționiste, problematic este cazul lui Radu Petrescu, lovindu-se de raportarea la context, mai precis stabilirea contextului la care se face raportarea: cel în care a fost scrisă efectiv opera sau acela în care a fost publicată.

Daria Dumitriu, B. [Ernstein], Adriana Iliescu, Leonida Neamțu, Bujor Nedelcovici, Constantin Marcel Runceanu (epicul contează mai puțin, punctat este peisajul interior al protagoniștilor), Schwartz Gheorghe.

Realismul- ca formulă tradițională- apare mai puțin în opera acestei generații, înlocuit fiind de parabolă, alegorie, simbol, metaroman (descrise de șaizeciști) și îndreptându-se spre fragmentarismul și textualismul preferate de optzeciști. Ea apare totuși la Bujor Nedelcovici (în proza de debut), la Grigore Elisei (mai mult spre măiestrie reportericească), în romanele lui Gabriel Gafița, menținându-se în proza deceniului al optulea- realitățile Banatului românesc (Ion Marin Almăjan, Florin Bănescu, Ștefan Damian), se mențin încă mărci ale tradiției realismului ardelenesc (romanele lui Francisc Păcurariu, proza lui Cornel Cotuțiu).

Sunt scriitori care se fixează acum pe formula *romanului istoric* (Radu Ciobanu, Florin Bănescu), proza fantastică fiind abordată acum mai mult din perspectiva alegoriei (Andrei Brezeanu, Olga Caba, Gabriel Gafița, Val Gheorghiu, Ion Dan Nicolescu⁸, Radu Nițu, Monica Săvulescu).

În proza anilor '70 s-a putut constata preferința pentru anumite modele (de exemplu, modelul fănușian cu gustul pentru senzațional), cât și atitudinea inversă, de respingere a unor modele (se întâlnește la Radu Petrescu, Dinu Săraru).

În prezentarea literaturii deceniului nouă am insistat pe aspectul generației pe deplin conturate, din perioada postbelică, distingându-se prin formule literare specifice, practicate apoi cu consecvență. Literatura șaizecistă se raportează la modernismul interbelic, în timp ce, formula optzecistă presupune, mai curând, un caracter livresc și parodic. Precizăm că ruptura dintre cele două generații nu este una totală- literatura optzecistă recuperează și ea formule ale modernismului, dar sub semnul ironiei.

Deci, dacă nu se poate vorbi de o „ruptură”, în ceea ce privește „coexistența generațiilor”, impunerea optzeciștilor pe scena literaturii postbelice a avut drept efect umbrirea valorii estetice, recunoscute până atunci, a generației șaizeci, avându-se în vedere sincronizarea urmărită de această literatură, așa-numita „ardere a etapelor” practică de scriitorii optzeciști⁹.

În ceea ce privește sincronizarea, procesul propriu-zis a început în anii '80, ea a fost pregătită de o serie de grupări constituite în plan literar chiar în anii față de care se subliniază o aversiune: „Grupul oniric” (constituit în anii '64), „Școala de la Târgoviște” (susținem

---

⁸ La Ion Dan Nicolescu, fantasticul apare cu ecouri livrești, prin variate tehnici narative; modelele trădate fiind cel voiculescian și cel fănușian.

⁹ Aspectul este subliniat de Eugen Negrici- în stilu-i caracteristic de a sublinia în primul rând, neajunsurile unei literaturi.

opinia conform căreia reprezentanții aceteia sunt considerați „pionierii postmodernismului românesc”).

De postmodernism, în cultura română, începe să se discute la începutul anilor '80, atunci când estetica neomodernistă începuse a slăbi din intensitate. Grupările literare optzeciste sunt reprezentate de „Cenaclul de luni” (al studenților din Centrul Universitar de la București, condus de Nicolae Manolescu), marcând proza momentului prin volumele colective emblematice ale grupului („Aer cu diamante” și „Cinci”), cenaclul „Junimea” (al studenților de la Facultatea de Filologie din București, între anii '70 și '80, condus de criticul Ov. S. Crohmălniceanu (volumul grupului este „Desant '83”, 1983, conține proză scurtă, fiind semnat de șaisprezece tineri debutanți, printre care: Mircea Nedelciu, Ion Bogdan Lefter, Gheorghe Crăciun, Mircea Cărtărescu, Nicolae Iliescu, Cristian Teodorescu etc.)

Proza generației '80 a fost, în primul rând asociată cu formula postmodernistă (dominanta ontologică a ficțiunii postmoderniste- față de cea epistemologică modernistă- presupunând intervenția autorului, implicit-transgresarea limitelor dintre lumea referențială și cea ficțională, metaficțiune, intertextualitate. Potrivit acestor coordonate, încadrarea în generația de scriitori se face nu numai prin raportare la data publicării: de exemplu, Bedros Horasangian înscriindu-se prin data publicării în noul val, de după 1980, dar apreciat, la scurtă vreme, ca aparținând, prin conținut, generației anterioare (afirmația are în vedere primul său roman, „Curcubeul de la miezul nopții”, 1984, de unde cronica este absentă).

Lucrarea prezintă aici formule diferite în ceea ce privește intervenția autorului în text: la Ion Cristoiu (acordarea rolului de scriitor majorității protagoniștilor, la Nicolae Iliescu (se dezvăluie efortul de epicizare cu ajutorul naratorului personaj), la Ion Iovan (personajele nu vorbesc, ci „scriu” textele), la Ion Lăcustă (se tematizează scrisul ca act), la Mircea Nedelciu, pe lângă intervenția auctorială directă, se adaugă numeroase intervenții auctoriale de natură teoretică („Zmeura de câmpie”, „Tratament fabulatoriu”), romanul propriu-zis, este construit ca un metaroman.

Mulți dintre scriitorii generației '80 îmbină realismul cu textualismul (Constantin Stan, Tudor Vlad), re-scrierea presupunând instaurarea pactului de lectură, dependentă de apelul la strategiile intertextualității („Calpuzanii”, 1987, Silviu Angelescu; ciclul românesc „Zăpezile de acum un veac”, 1977-1988, Paul Anghel, „Visul”, 1989, Mircea Cărtărescu, „Unde se odihnesc vulturii?”, 1987, Gabriel Chifu; „Compunerea cu paralele inegale”, 1988, Gheorghe Crăciun, „Clopotul scufundat”, 1988, Livius Ciocârlie etc.), îmbrăcând forma parodiei, a pastişei, a colajului, a juxtapunerii de documente autentice, a velaturii abuzive, suprapuneri de tipul palimpsestului.

Teza prezintă într-un subcapitol, ca aspect al coexistențelor generațiilor literare în deceniul al nouălea, *enclava textualistă*, literatura autoreferențială, textul oglindindu-se pe sine. Demascarea textualismului se face la începutul anilor '80 prin teoretizarea făcută de Marin Mincu, fiind urmată de conturarea unei grupări (formate din scriitori optzeciști, în jurul lui Mircea Nedelciu, grupare promovată de cenaclul condus de Ovid Crohmălniceanu), iar prelungirea textualismului se face după 1980 (Gheorghe Crăciun, considerat unul dintre textualiștii stricți ai grupului -alături de Gh.Iovu și Gh.Ene- va continua să scrie în acest fel până la ultimul text al operei sale; Mircea Nedelciu, de la începutul anilor '80 se confirmă cu proză scurtă ce stă sub semnul textualismului, experiența textuării trece pe primul plan față de povestirea în sine.)

Având ca obiectiv prezentarea specificului generațiilor descrise, teza își propune urmărirea raportului textualism-postmodernism, concluzia fiind caracterul experimentalist al literaturii acestei generații în interiorul căreia, scriitorii autodeclarați „textualiști” au reprezentat, de fapt, un experiment mai concretizat, astfel că, îndreptarea spre postmodernism a venit ca o renunțare la excesiva teoretizare și îndreptare spre literatura propriu-zisă, eliminându-se pericolul căderii ori nonliteraturii¹⁰. Trecerea în revistă a principalelor tehnici literare practicate de scriitorii generației optzeciste a condus la observația că tabloul literaturii acestui deceniu presupune, fără discuție, literatura postmodernistă. O suprapunere totală a acestei formule cu literatura publicată în acest deceniu nu se poate face, un aspect esențial al coexistenței îl reprezintă conviețuirea stilurilor: astfel, nu toți scriitorii care debutează la sfârșitul anilor '80 îmbrățișează această nouă perspectivă asupra literaturii, după cum, scriitorii generației șaizeciste își vor menține stilul¹¹.

Este prezentată apoi, într-un subcapitol proza scriitorilor șaizeciști în anii '80: în anii '70 a apărut o serie de noi romane, semnate de scriitorii șaizeciști, având ca subiect obsedantul deceniu („Galeria cu viață sălbatică”, „Fețele tăcerii”, „Orgolii”, „Vocile nopții”).

Scriitorul care se apropie mult de formula noii generații, dar își menține principalele trăsături ale prozei din anii '70 și în romanele ulterioare este Nicolae Breban¹². Fănuș Neagu rămâne în deplină originalitate și în anii '80, când va apărea o nouă culegere de povestiri, „Pierdut în Balcani”, povestiri structurate pe câte un ceremonial bachic: petrecere orgiastică în noaptea de Crăciun, ospețe de cărnuri piperate și „înmujdeiate”, băuturi din burdufuri agățate de gard etc.

---

¹⁰ Textualismul, inițiat de grupul autointitulat „Noii” (Mircea Nedelciu împreună cu colegii de la Facultatea de Litere din București) își are ca punct de plecare punerea la curent a membrilor grupului cu „telquelismul”, respectiv cu „cererea critică” și „noul roman francez”, rezultând de aici dorința de a face un alt fel de literatură.

¹¹ Cele dintâi semne ale postmodernismului sunt la autori precum Mircea Horia Simionescu și Costache Olăreanu („Școala de la Târgoviște”).

¹² În „Drumul la Zid” (1984), conflictul ontologic dintre ficțiune și realitate atinge cote paroxistice.

Aspectul apropierei de formula literară a experimentelor optzeciste este urmărit la scriitorii recunoscuți ca fiind șaizeciști (Constantin Țoiu, Sorin Titel, D. R. Popescu, George Bălăiță, Mircea Ciobanu, Nicolae Breban, Augustin Buzura, Dumitru Dinulescu, Paul Georgescu, Norman Manea, Fănuș Neagu, Dan Rebreanu, Mircea Horia Simionescu).

Capitolul al treilea se ocupă de critica literară din perioada comunistă, în primul rând de critica șaizecistă, o primă observație făcută fiind că formula preferată de critică în contextul obsedantului deceniu este eseu monografic, creat pe stilul tradițional, ce acordă o atenție deosebită vieții și operei scriitorului abordat (autorii cărora li se dedică cele mai multe dintre studiile criticii șaizeciste sunt cei consacrați înainte de cel de-al doilea război mondial, orientarea fiind apreciată firească și în legătură cu intențiile generației ce se conturează după obsedantul deceniu: raportată la formule și valori estetice demonstrate anterior, ca bază a noului, în formulă proprie, datorată contextului politic).

Un loc important îl ocupă studiile dedicate operelor semnate de marii clasici (Eugen Simion debutează cu „Proza lui Eminescu” (1967), Zoe Dumitrescu Bușulenga dedică cel dintâi studiu operei lui Creangă, Ștefan Cazimir publică (1967) „Caragiale. Universul comic” etc.

Importantă pentru continuarea criticii de direcție, mai târziu pentru coexistența generaționistă din anii '80 este *metacritica*, începând cu poziția negativistă (considerată o poziție originală): Cornel Regman - „Confluente literare” (1966), Mihai Ungheanu - „Companii” (1970), Liviu Petrescu - „Realitate și romanesc” (1969), Al. George - „În jurul lui Eugen Lovinescu”, Vasile Florescu - „Conceptul de literatură veche” (1968) și seria polemică este susținută deplin¹³.

Ca modele pentru critica șaizecistă, cel maiorescian (la Mihai Drăgan, Gabriel Dimisianu, Alexandru Paleologu, Z.Ornea, Pompiliu Marcea), cel lovinescian (în primul rând la Eugen Simion - teza sa de doctorat, Florin Mihăilescu) și modelul călinescian- fructificat și de Eugen Simion, de Cornelia Ștefănescu, Alexandru Piru, Valentina Marin-Curticeanu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Nicolae Balotă).

Amintim, deci, poziția criticilor care nu numai că nu sunt adepți ai călinescianismului devenit model al vremii, dar accentuează prin metoda critică îmbrățișată ceea ce consideră scăderi ale stilului critic apreciat până atunci drept infailibil.

O altă secțiune destinată criticii urmărește lansarea criticii optzeciste și subliniază, la fel ca și în cazul celei șaizeciste, importanța criticii de întâmpinare, având în vedere contextul în

---

¹³ În „Contemporanul Călinescu. Eseu despre etapele creației” (1970), Ion Bălu își arată intenția de a nu face din autorul „Istoriei literaturii române de la origini și până în prezent” un „monstrum eruditionis”, acest lucru fiind suficient pentru o contrare în rândul criticii timpului.

care s-a lansat (Alex Ștefănescu, Laurențiu Ulici etc., subliniem și faptul că formula analitică practică nu are ca obiectiv doar opera scriitorilor contemporani ori din actualitatea acestora). De exemplu, un critic ce se impune în tânăra generație a anilor '80 printr-o convingătoare artă a hermeneuticii, Cristian Moraru, comentează opera lui Bacovia, Fundoianu, Emil Botta, proza lui Ivasiuc. Am prezentat nuanțe ale acestui tip de critică (critica analitică) la: Alexandru Protopopescu, Daniel Dumitru, Ion Holban (analizează proza lui Eugen Lovinescu în stil freudist), Mircea Iorgulescu.

Critica de tip eseu este prezentă la Monica Spiridon, Costin Tichilă, Radu Țeposu, Mariana Vartic, Marian Odangiu (preocupare pentru modul în care romanul politic afirmă soluții existențiale), Al. Paul Georgescu etc.

Monografia, ca formulă a criticii este practică mai puțin în rândul optzeciștilor, formula fiind legată mai mult de tendința spre diacronie.

Am acordat atenție specială principiilor criticii optzeciste, având în vedere că metacritica, practică de activanții unei generații de critici literari, este relevantă pentru evoluția principalelor sisteme de critică estetică, pentru măsura în care, fiecare critic, teoretician practică teoriile critice în vogă (Constantin Stoicescu, Constantin Tichilă, Radu Țeposu, Cornel Ungureanu, Florin Manolescu, Mircea Mihăieș, Gelu Ionescu, Mircea Iorgulescu, Ion Bogdan Lefter).

În ceea ce privește obiectul criticii optzeciste, acesta îl reprezintă diverse generații de scriitori: junimiștii, scriitorii interbelici (în măsura în care se simte nevoia distanțării de autenticitatea lor literară), cea mai mare atenție fiind acordată scriitorilor postbelici, debutați în perioada '60, aceștia fiind comentați dintr-o perspectivă contextuală. Nu se înregistrează, însă, exclusivități.

Ne-a interesat atitudinea criticilor față de criteriul generaționist, atitudinea de negare a conceptului ducând până la ignorarea unei generații¹⁴ și referința criticilor la scriitorii debutați în aceeași perioadă cu ei: Radu Țeposu, format în climatul Echinox-ului, practică un partizanat obiectiv; Mircea Mihăieș practică un exercițiu critic de orientare postmodernă; Mircea Iorgulescu face o configurație a valorilor deceniului al optulea.

Caracteristic stilului optzecist (considerat și consecință a criticii de întâmpinare) este *fragmentarismul*, îmbrăcând forma „notițelor”, a „marginaliilor de lectură” (la Alex Ștefănescu).

---

¹⁴ Costin Tichilă ignoră generația lui Nichita Stănescu, insistând asupra poezilor întârziate (Leonid Dimov, Mircea Ivănescu); Alec Hantă a lansat o adevărată campanie împotriva promoției cinice a anilor '60: Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Marin Sorescu.

O formulă specifică pentru critica generației optzeciste este aceea care impune criticul dublat de teoretician (căutând o cale de supraviețuire a literaturii în textele scoase de sub-regimul ficționalului), consecință a acestui fapt fiind *critica comparativă*.

Se constată și la criticii optzeciști atracția spre modelul maiorescian și cel călinescian, descoperindu-se și elogiile manolesciene, Eugen Simion- invocat model al criticii postmodernismului, deci șaizeciștii sunt și modele pentru criticii optzeciști.

Interesează, în mod deosebit, aspecte ale coexistenței generațiilor de critici în anii '80, iar aici am urmărit, în principal, două aspecte: menținerea formulei specifice de scriitură, împlinită în anii '60, după cum și îmbrățișarea de către criticii șaizeciști a celei specifice literaturii optzeciste, care la vremea respectivă a marcat deschiderea specifică generației, fără însă a o nega pe cea anterioară.

Menținerea concepției estetice demonstrează Cornel Regman, Valentin Tascu, Laurențiu Ulici, Mircea Martin, Z.Ornea, Dumitru Păcuraru, Al.Paleologu, Gabriel Dimisianu, Mircea Anghelescu, Ion Bălu, Mircea Braga, criticii care în deceniul nouă își susțin scriitorii șaizeciști, orientându-se fie spre un singur scriitor (cum face, de exemplu, Valentin Tascu, care se oprește la opera lui Dumitru Radu Popescu, fie spre generația în ansamblul ei, așa cum face, de exemplu, Al.Piru.

Atenția s-a oprit asupra unor modele critice care și-au demonstrat valoarea nu numai prin raportare la longevitatea creației, cât, mai ales, prin raportare la obiectivitatea și calitatea interpelării specifice fiecărei grupări literare, generații în parte: Eugen Simion, care demonstrează și continuitate lovinesciană și tradiție călinesciană și protocronism; Nicolae Manolescu- în postfața studiului său („Arca lui Noe”) se referă la noua generație de critici, la noile metode ale acestora; Laurențiu Ulici devine un moderator între cele mai diverse tendințe existente în viața literară a momentului.

Un capitol distinct este destinat publicisticii, scopul fiind de a sublinia impactul revistelor literare ale vremii asupra literaturii, măsura în care o publicație literară se poate considera că este legată de formarea unei generații de creație, ele asumându-și rolul exprimării ideilor critice (în polemică sau nu), iar referința nu se face strict la publicațiile speciale ale unor grupări sau cenacluri literare, ci la publicistica generală a vremii.

Având în vedere tema lucrării, atenția s-a îndreptat spre titlurile care au demonstrat viabilitate și în viața literară de după '80, pentru a permite analiza comparativă, proiectată ca structură a lucrării.

„România literară” este important punct de orientare pentru activitatea literară și culturală, în general, din anii comunismului, mai puțin cunoscute fiind efortul și lupta cu ideologia impusă la toate nivelurile culturale. Sunt enumerate în teză personalitățile

reprezentative pentru literatura și critica generației șaizeciste și ale celei optzeciste. Sunt prezentate, în aceeași manieră, date despre revistele: „Luceafărul”, „Echinox”, „Viața românească”, „Tânărul scriitor”, „Flacăra”, „Contemporanul”, insistându-se pe orientarea estetică, de generație, răspunsul la presiunile comunismului.

Privitor la statutul revistelor literare înainte de '90, concluzia a fost că, mai ales în anii '80, când cultul personalității ceaușiste atinge vârful, indiferent de lupta revistei pentru promovarea valorilor literare, ea conținea obligatoriu și date despre P.C.R.

Partea a treia a lucrării este și cea care răspunde, direct, temei, respectiv *coexistența generațiilor literare în perioada '90-2000*.

Sunt proiectate aici tot patru capitole, pentru anterior-anunțata abordare comparativă ce se urmărește, în ceea ce privește coexistența generațiilor înainte și după '90.

Capitolul dedicat contextului politic '90-2000 are rolul de a prezenta împrejurările în care se spune că exprimarea culturală devine una liberă, literatura are, deci, posibilități depline de manifestare.

În urma unei retrospective politice, concluzia este că, după '90, comunismul nu a dispărut, ci doar a luat alte forme, iar la presiunea Occidentului, democrația, a luat, totuși, ființă. Iau ființă două blocuri politice (Frontul Salvării Naționale și grupul partidelor istorice-pe de altă parte) și coexistența pașnică a acestora nu durează (până în momentul în care F.S.N. devine politic).

Ca și alte personalități ale culturii, și scriitorii se vor implica în activitățile politice, amintim aici câteva nume: Mircea Opriță - director al Centrului Cultural al României la Budapesta, Mircea Ciobanu - purtător de cuvânt al Regelui Mihai I, Stelian Tănase - vicepreședinte al P.A.C., deputat în Parlamentul României, Nicolae Manolescu - activează ca politician după 1990 (candidatura sa la președinția României), Laurențiu Ulici - senator în legislatura 1996-2000, Alexandru Paleologu - Ambasador al României în Franța etc.

S-a văzut că, în special în rândul scriitorilor șaizeciști ieșiți în spațiul public, nu se încetează să se scrie, nu se retrag nici din activitatea culturală a timpului: Constantin Cubleșan - președinte al Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor; Fănuș Neagu - director al Teatrului Național din București; Augustin Buzura - președinte al Fundației Culturale Române; Nicolae Breban - în 1990 revine în țară, iar din aprilie inaugurează revista „Contemporanul-Ideea europeană” etc.

Scriitorii și criticii optzeciști, după '90 au o activitate plină, în plan cultural, exemple în acest sens oferind Gheorghe Crăciun, Ștefan Agopian, Mircea Cărtărescu, Cristian Teodorescu, George Cușnărencu, Mircea Daneliuc, Ioan Groșan (implicați în activitatea gazetărească). Florin Șlapac, Alexandru Vlad, Daniel Vigri - care au luat parte la evenimentele

revoluționare anticomuniste de la Timișoara, după '90 se dedică activităților culturale, evitând politica.

Capitolul al doilea descrie literatura primului deceniu postdecembrist, începând cu prozatorii șaizeciști după '90. Cum povara generală în ceea ce privește această literatură este ca evidentă - îndreptarea spre memorialistică, am văzut că, în cazul șaizeciștilor, caracteristica este chiar mai evidentă, având în vedere că și proza publicată înainte de '90 se observă de la șaizeciști o tendință spre memorii, jurnal: Ștefan Bănuțescu, „Elegiile de la sfârșit de secol” (1999-postum); Radu Grosu revine la publicistică după '90; Nicolae Breban trece neobservat cu cărțile de memorii, interviuri și publicistică în perioada postdecembristă („Riscul în cultură”- 1997, „Confesiuni violente”- 1994); Mircea Ciobanu- „Convorbiri cu Regele Mihai I al României” (valoare de document apropiată de istorie); Mircea Horia Simionescu - „Paltonul de vară” (1996); „Fărădelegile vaselor comunicante” (1997); Costache Olăreanu - „Poezie și autobiografie. Micul Paris” (1994) etc.

Am insistat asupra scriitorilor care și-au păstrat în mod evident formula scriitoricească; amintim: Nicolae Breban, în „Ziua și noaptea” (1999) reia tematica din „Bunavestire” (romanul are un aer recapitulativ); Mircea Horia Simionescu- „Ingeniosul bine temperat”- cu procedeul inventarierii; la Costache Olăreanu, autobiografia de care se vorbește după '90, de fapt, a generat în permanență romanescul; romanul „Barbarius” al lui Constantin Țoiu.

În ceea ce-i privește pe optzeciști, am văzut că schimbarea contextului nu a marcat prea mult formula scrisului lor, libertățile textului fiind o caracteristică și înainte de cea oficială.

Aspecte de continuitate sunt apreciate elementele românești din „Frumoasa fără corp” a lui Gheorghe Crăciun (completare a unui ciclu romanesc). Elemente ale postmodernismului se mențin la Mircea Cărtărescu (după '90 scrie proză), ca și la Ioan Groșan („O sută de ani la porțile Orientului”, 1992- roman istoric și parodic), la Mircea Nedelciu („Femeia în roșu”, 1990- parodie apreciată „trivială”). Și optzeciștii se îndreaptă spre formula autobiografică.

Tot ca aspect al coexistenței, am scos în evidență cazul scriitorilor care au debutat sub semnul unei generații, dar au activat și și-au câștigat faima scriitoricească pe timpul alteia: Petru Cimpoșu, debutează sub semnul optzecismului, se afirmă după 1989, iar în „Erou fără voie” (primul roman postdecembrist) i se apreciază perspectiva camilpetresciană.

Fără să fie considerați ca alcătuind o generație distinctă, un caz aparte reprezintă și scriitorii interziși în perioada comunistă și redescoperiți după 1989; ne-a interesat și așa-numita „literatură de sertar”, prezentând aici câteva dintre numele scriitorilor, de opera cărora se leagă acestea: Ion D.Sîrbu, N.Steinhardt, Ioan Ioanid, Lena Constande, Jeni Acterian, explozia publicațiilor de acum fiind o dovadă în plus pentru literatura de frontieră (la graniță cu biograficul).

Un alt aspect al coexistenței, mai ales al imposibilității încadrării- cu pretenții de exactitate- scriitorii cu o formulă ori generație- este faptul că nu toți scriitorii care publică după 1989 aparțin generației 2000. Am amintit de „optzeciștii întârziați” (Ioan Es.Pop, Liviu Georgescu, Radu Aldulescu, Horia Roman Patapievi, Horia Gârlea, Ioana Pârvulescu, Vlad Zografi, Andrei Grigor.

Bineînțeles, accentul, în ceea ce privește literatura deceniului, a căzut pe prezentarea semnelor unei generații. Scriitori ca: Dan Stanca, Adrian Oțoiu, Cătălin Mihuleac, Felicia Morali, Ovidiu Dunăreanu, Ioana Drăgan, Daniel Bănulescu, Simona Popescu, Ion Manolescu.

Un loc distinct este rezervat volumelor colective- caracteristice generației optzeciste (spirit deschis de celebrul „Aer cu diamante”), văzute atunci, în primul rând, ca soluție de a publica, după '90- apariția lor a fost apreciată drept dorință de a marca o grupare literară: „Ficțiuni” (1992) se naște în cadrul Clubului literar fondat de Ion Manolescu, „Tablou de familie” (1995), antologic „Marfă” (1996), „Ferestre '98”, alcătuit și prefațat de Mircea Cărtărescu, conducătorul cenaclului „Litere”, volumul experimental „40238 Tescani”. Apreciem că un moment de referință pentru publicațiile colective rămâne „Femeia în roșu”.

Ca marcă a generațiilor, am prezentat și cenaclurile literare active ale deceniului, începând cu cele care, fără întreruperi, au funcționat în cadrul Facultății de Litere din București. Apare acum cenaclul „Ficțiuni” (1990-1992), urmat de cenaclul „Central” (1992-1994) și de cenaclul „Litere” (1994-2000) al lui Cărtărescu.

Grupările literare de după '90 sunt reprezentate, înainte de toate, de tendința de desprindere a optzeciștilor și de postmodernismul revendicat, interpretat și definit diferit de diversele grupări, promoții, generații, dar subliniem că aprecierea la formula general-acceptată a acestuia a însemnat cea mai sigură izbândă de individualizare generaționistă.

Câteva dintre consecințele coexistenței generaționiste:

- postmoderniștii au fost considerați și prozatorii „Școlii de la Târgoviște”;
- elemente postmoderniste au fost identificate și în deceniul al șaptelea și al optulea, la Mircea Ciobanu, Sorin Titel, Norman Manea, Constantin Țoiu, Paul Georgescu;
- moștenitori ai optzecismului sunt considerați și reprezentanții Grupului de la Brașov;
- criticii optzeciști au apreciat, la un moment dat, promoția '70 drept „aripă” a șaizeciștilor, dar au fost și momente în care s-a încercat recuperarea acesteia în postmodernism;
- textualismul se „topește” apoi în postmodernism, se vorbește de un transmodernism despre care s-a spus că dublează postmodernismul, cu toate acestea, și înainte, și după '90, optzeciștii reușesc o coagulare a scriitorilor;

-desprinderea optzeciștilor o favorizează pe aceea a nouăzeciștilor, dar în ceea ce-i privește pe scriitorii nouăzeciști, nu se poate vorbi de o generație unitară, ci de grupuri de scriitori tineri aparținând așa-numitei „generații '90”

Am prezentat „Grupul de la Brașov” prin raportare la optzecism (desprinderea de generația '80 se face pe latura postmodernistă, termenului de „postmodernitate” îi este preferat cel de „antimodernitate”, dezaprobă textualismul.)

Grupul nouăzecist- membri ai Cenaclului „Universitas”- se pare că provine din „Cenaclul de Luni”.

Caracteristică literaturii marcată de grupările literare stă tipul de polemici „Cearta între moderni și postmoderni”, polemică existând și în interiorul cenaclului „Universitas”, având în vedere că nu toți nouăzeciștii au primit cu deschidere înscrierea lor în nouăzecism.

Amintim și de „generația 2000” (care propune un nou realism românesc), de „Manifestul fracturist”- promovând o cultură urbană, de tip divertisment.

Concluzia, în urma prezentării literaturii acestui deceniu, este că o delimitare precisă între acestea nu se poate face, că nu este recomandată raportarea prin criteriul biologic și că operarea la nivelul diacroniei cu criteriul de generație ori promoție (având în vedere scurtarea perioadei certe de desfășurare) nu este clarificat.

Prezentarea criticii literare anilor '90 începe cu observația slabei contribuții a generației șaizeciste, critica generației '80 mizează pe o nouă paradigmă, iar nouăzeciștii viază de puțin timp în contextul cultural al deceniului.

Dintre șaizeciști, am prezentat spiritul polemic al criticii lui Cornel Regman¹⁵, atitudinea echidistantă, de critică autentică a lui Eugen Simion¹⁶, Zigu Ornea care continuă critica literară, Cornel Ungureanu care se îndreaptă spre literatura exilului, Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu, Alex Ștefănescu- cel apreciat negativ.

Prezentarea criticii optzeciste de după '89 am considerat-o esențială pentru înțelegerea aspectelor ce decurg din coexistența generațiilor, având în vedere conturarea și apoi susținerea generației și înainte și după '90, critica activă a timpului a avut, de fapt, un rol esențial indiferent de apartenența criticului la generația literară.

Criticii optzeciști își susțin generația (Gheorghe Crăciun, Mircea Cărtărescu, Ion Bogdan Lefter, Liviu Petrescu), existând și poziții care contrazic: Mircea A.Diaconu, Monica Spiridon.

---

¹⁵ În 1995 cu „Ion Creangă. O biografie a operei”, combate toate interpretările anterioare pe marginea prozei autorului.

¹⁶ Prin „Moartea lui Mercuțio” (1993) și „Fragmente critice” (1998) răspunde diverselor atacuri, promovându-și ideile referitoare la rezistența prin cultură, autonomia esteticului.

Am subliniat și tendința spre antologie, dicționare, volume colective și în rândul criticilor optzeciști („Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice”- antologia coordonată de Gheorghe Crăciun susține generația optzecistă și atrage atenția asupra coexistenței generațiilor).

Teza prezintă principalele lucrări critice colective, dar și pe cele individuale, semnate de criticii optzeciști, considerate aport consistent la luarea pulsului literaturii actuale, ceea ce apreciem fiind atitudinea care nu susține negarea formulelor literare situate în afara canonului lor.

Noua critică este prezentată din perspectiva responsabilității ridicate ce-i revin, având în vedere că, o parte dintre scăderile estetice ale celor antedecembriste s-au făcut scuizabile prin constrângerile politice, în timp ce, după '90, esteticul nu mai poate suporta scuze, iar mersul literaturii trebuia susținut. Sunt prezentate câteva nume reprezentative ale noii generații de critici: Daniel Cristea Enache, Andreea Deciu, Tudorel Urian, Dan Silviu Boerescu, Cristian Popescu, Ana Selejan.

Considerând important mersul noii literaturi din timpul deceniului, am acordat o atenție specială criticii de întâmpinare, pornind de la observația că, în perioada urmărită, la nivelul criticii literare, polemicile generaționiste s-au accentuat, activitatea criticii de întâmpinare s-a redus vizibil. Am prezentat nu numai criticii reprezentativi ai acestei formule, ci și părerile exprimate în legătură cu activitatea ei.

Revistele literare ale vremii au fost reprezentate, în primul rând, de publicațiile recunoscute ca fiind reprezentative și înainte de '90. Implicarea membrilor colectivelor redacționale în activitatea politică nu a afectat, cel puțin pentru primii ani, semnarea editorialelor (N. Manolescu- pentru „România literară”; „Caiete critice”- reunește personalități critice: Valentin Cristea, Andrei Grigor, Mihail Cimpoi, sub conducerea lui Eugen Simion; „Literatorul”, „Luceafărul”, „Vatra”- demonstrând reluarea activității literare solide, dinainte de comunism.

Revistele apărute după '90- acordă atenție situației politice, economico-financiare, fără să lipsească însă, analiza momentului, atrăgându-se atenția asupra problematicii postmodernismului, aflate încă în derulare, a noilor formule care se profilau, a bătăliei canonice, care se impunea¹⁷.

---

¹⁷ Sorin Alexandrescu observa canonul cultural-estetic al culturii române, de 120 de ani rămas neschimbat, el fiind impus și întreținut (după părerea sa) de patru nume: Maiorescu, Lovinescu, Călinescu și Manolescu. Amendăm afirmația având în vedere intervenția unor modele de cultură actuale, cum ar fi Eugen Simion.

Revista literară promotoare a generației '90 (considerată „mini-revistă”) s-a numit „Nouăzeci”, avându-i ca redactori pe Cristian Popescu, Ioan Es.Pop, Cătălin Țârlea, principalul aspect dezbătut la redacția revistei era „soarta literaturii post '89”.

Ceea ce m-a interesat în prezentarea publicisticii a fost relația presei literare cu debutul și viața generațiilor literare.

Varietatea marcată de explozie este evidentă în deceniul '90-2000, de regretat fiind, nu implicarea personală a scriitorilor și criticilor în viața politică, ci implicarea unor reviste literare, prin acordarea unui spațiu suficient de mare comentariilor de ordin politic, chiar până la amenințarea statutului de revistă culturală.

Concluzia, în urma acestor treceri în revistă este că, înțelegerea consecințelor coexistențelor, condiționează o abordare cu caracter epistemologic a literaturii unei perioade, indiferent care ar fi aceasta.

În ceea ce privește primul deceniu postdecembrist, contextul social-politic, marcat de aparenta „liberă-exprimare” a determinat la o scădere a activității criticii literare, a celei scriitoricești, în genere, „compensată” de implicarea în explozia polemică de partid. Literatura vine ca o continuare, conștiința apartenenței la generația literară nu a dispărut pentru scriitorii activi, dimpotrivă, optzeciștii, chiar se apără, cu vehemență. Se profilează acum și nouăzeciștii, discutându-se apoi de douămiști, generațiile literare „nu funcționează după rețetă”.

Criticii deja formați, activi și în deceniul amintit, își mențin (cu excepțiile firești) atitudinea generală de promovare a valorii, de constituire a canonului, dincolo de apartenența la generația literară; se lansează acum și nume ale criticii literare românești.

Publicistica trădează implicarea scriitorilor și a criticilor în viața politică, dar este susținută implicarea drept susținere a valorii și nu a unei generații anume.

Lucrarea nu și-a propus emiterea unei judecăți de valoare în ceea ce privește coexistența generațiilor literare din primul deceniu postdecembrist, ci descrierea stării de fapt a literaturii și activității critice literare, proiectate într-un context pretins a fi „de eliberare”, după constrângerile de vârf, venite din partea ideologiei de partid.

Receptarea literaturii de atunci este marcată de atitudinea în fața noului, a schimbării, a lipsei de justificare în fața scăderilor estetice, dar, cu toate acestea, îndemnul ce se conturează în urma acestui studiu este: „AVEM LITERATURĂ, DECI: CITEȘTE!”.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- *** Dicționarul general al literaturii române, vol. I-V, București, Univers Enciclopedic, 2004-2007
- ACHIM, George, *Iluzia ipostaziată. Utopie și distopie în cultura română*, Cluj-Napoca, Limes, 2002
- ALBÉRÈS, R.-M., *Histoire du roman moderne*, Paris, Albin Michel, 1962.
- ALEXANDRESCU, Sorin, *La modernité à l'Est: 13 aperçus sur la littérature roumaine*, Pitești, Paralela 45, 1999.
- ANTOHI, Sorin, *Imaginaire culturel et réalité politique dans la Roumanie moderne. Le stigmat et l'utopie (essais)*, traduit du roumain par Claude Karnoouh avec la collaboration de Mona Antohi, Paris-Montreal, L'Harmattan, 1996.
- APETROAE, Ion, *Literatură și reflexivitate*, Iași, Editura Universității "Al. I. Cuza", 1996
- BALOTĂ, Nicolae, *Prozatori români ai secolului XX*, Deva, Viitorul Românesc, 1997.
- BARBU, Daniel, *Miturile comunismului românesc*, București, 1998.
- BARBU, Marian, *Aspecte ale romanului contemporan*, Craiova, Scrisul românesc, 1993.
- BĂLĂIȚĂ, George, *Lumea în două zile*, București, Polirom, 2009 (Ediția a XVIII-a)
- BOCEAROV, Anatoli, „Parabola și parabolismul în proza contemporană”, în *Poetică, estetică și sociologie*, București, Univers, 1979.
- BOERESCU, Dan-Silviu, *Sfășierea lui Morfeu*, București, Phoenix, 1994
- BOIA, Lucian (coord.), *Miturile comunismului românesc*, București, Nemira, 1998
- BOIA, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, Humanitas, 2005
- BONARDEL, Françoise, *Filosofia alchimiei: Marea Operă și modernitatea*, Iași, Polirom, 2000.
- BOOTH, Wayne C., *Retorica romanului, în românește de Alina Clej și Ștefan Stoenescu*, București, Univers, 1976.
- BRAGA, Corin, *De la arhetip la anarhetip*, Iași, Polirom, 2006
- BREBAN, Nicolae, *În absența stăpânilor*, București, ALLFA Paideia, 1996.
- BUZURA, Augustin, *Absenții*, București, Alfa, 1999.
- CĂLINESCU, Matei, *A citi, a reciti. Pentru o poetică a (re)lecturii*, Iași, Polirom, 2003
- CĂRTĂRESCU, Mircea, *Gemenii*, București, Humanitas, 2006.
- CĂRTĂRESCU, Mircea, *Jurnal I, 1990-1996*, București, Humanitas, 2001
- CĂRTRESCU, Mircea, *Nostalgia*, București, Humanitas, 1993
- CĂRTĂRESCU, Mircea, *Postmodernismul românesc*, București, Humanitas, 1999.
- CERNAT, Paul, MANOLESCU, Ion, MITCHIEVICI, Angelo, STANOMIR, Ioan, *Explorări în comunismul românesc, vol. I-II*, Iași, Polirom, 2005
- CHEVALIER, Jean, Gheerbrant Alain, *Dicționar de simboluri II*, București, Artemis, 2004
- CIOBANU, Mircea, *Convorbiri cu Mihai I al României I-II*, Humanitas, 1992-1993
- CIOROIANU, Adrian, *Miturile comunismului românesc*, București, 1998.
- CORNEA, Paul, *Introducere în teoria lecturii*, Iași, Polirom, 1998.
- COURTOIS, Stéphane (coord.), *Cartea neagră a comunismului*, București, Humanitas, 1998.
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Compunere cu paralele inegale*, București, All, 1999 (ediția a II a)
- CREȚU, Bogdan, *Utopia negativă în literatura română*, București, Cartea Românească, 2008
- CRISTEA, Dan, *Autorul și ficțiunile eului*, București, Cartea Românească, 2004
- CRISTEA, Valeriu, *Interpretări critice*, București, Cartea Românească, 1970
- DECIU, Andreea, *Nostalgii identității*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2001
- DELORME, Jean, *Parole-Figure-Parabole*, Presses Universitaires de Lyon, 1985.
- DIACONU, Mircea A., *Poezia postmodernă*, Brasov, Editura Aula, 2002

- DIMISIANU, Gabriel, Opinii literare, București, Cartea Românească, 1978
- DURAND, G., Les structures anthropologiques de l'imaginaire. Introduction à l'archétypologie générale, Paris, Bordas, 1984.
- DURAND, Gilbert, Aventurile imaginii. Imaginația simbolică. Imaginarul, București, Nemira, 1999.
- DURAND, Gilbert, Figuri mitice și chipuri ale operei – De la mitocritică la mitanaliză-, București, Nemira, 1998.
- ELIADE, Mircea, Aspecte ale mitului, București, Univers, 1978
- FLECHTER, Angus, Teoria di un modo simbolico, Lericci, 1971.
- FOKKEMA, Dowe, Cercetarea literară azi, PAPADIMA, Liviu, Iași, Polirom, 2000.
- FRYE, Northrop, Anatomia criticii, București, Univers, 1972.
- GABANY, Annely Ute, Literatură și politică în România după 1945, București, Ed. Fundației Culturale Române, 2001
- GARDES TAMINE, Joëlle et HUBERT, Marie-Claude, Dictionnaire de critique littéraire, Paris, Armand Colin, 2004.
- GENETTE, Gérard, Palimpsestes, Paris, Seuil, collection « Poétique », 1982.
- GHEORGHIU, Mihai Dinu, Intelectualii în câmpul puterii. Morfologii și traiectorii sociale, Iași, Polirom, 2007.
- GIRARDET, Raoul, Mituri și mitologii politice. Traducere de Daniel Dimitriu. Prefață de Gabriela Adameșteanu, Iași, Institutul European, 1997.
- GRIGOR, Andrei, Marin Preda incomodul, București, Eminescu, 2001.
- GRIGOR, Andrei, Romanele lui Marin Preda, Brașov, Aula, 2003
- HOLBAN, Ioan, Istoria literaturii române: portrete contemporane, București, Princeps Edit, 2003
- HOLBAN, Ioan, Profiluri epice contemporane, București, Minerva, 1989.
- ILIESCU, Nicolae, Introducere din Dus-întors, București, Cartea Românească, 1988.
- IORGULESCU, Mircea, Prezent, București, Cartea Românească, 1985.
- IORGULESCU, Mircea, Scriitori tineri contemporani, București, Cartea Românească, 1978.
- ISTRATE, Ion, MILEA, Ion, MODOLA, Doina, POP, Augustin, POPA, Mircea, SASU, Aurel,
- STAN, Elena, TAȘCU, Valentin, Dicționarul cronologic al romanului românesc de la origini până în 1989, București, Editura Academiei, 2004.
- ISTRATE, Ion, Panorama romanului proletcultist (1945-1964), Cluj-Napoca, Dacia, 2003.
- JOUBE, Vincent, L'effet-personnage dans le roman, Paris, Presses Universitaires de France, collection « Écriture », 1992.
- JUNG, C. G., Arhetipurile și inconștientul colectiv, București, Trei, 2004
- KOVAC, Nikola, Le Roman politique. Fictions du totalitarisme, Paris, Michalon, 2002
- LEFTER, Ion Bogdan, Competiția continuă, Paralela 45, 1998
- LEFTER, Ion Bogdan, Postmodernismul, din dosarul unei bătălii culturale, Pitești, Paralela 45, 2000.
- LEONTE, Liviu, Prozatori contemporani, Iași, Junimea, 1984.
- LUNGU, Dan, Construcția identității într-o societate totalitară. O cercetare sociologică asupra scriitorilor, Junimea, 2003
- MIHĂILESCU, Dan C., Literatura română în postceaușism, vol I, București, Polirom, 2004
- MANOLESCU, Nicolae, Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc, București, 100+1, Gramar, 1999.
- MANOLESCU, Nicolae, Istoria critică a literaturii române, București, Paralela 45, 2008

- MANOLESCU, Nicolae, Literatura română postbelică (lista lui Manolescu), vol. I-III, Braşov, Aula, 2001
- MARTIN, Mircea, Generație și creație, București, E.R.L., 1969.
- MAURON, Charles, De la metaforele obsedante la mitul personal, Cluj-Napoca, Dacia, 2001
- MC HALE, Brian, Ficțiunea postmodernistă, București, Polirom, 2009.
- MICHEL, Denis, Panorama des litteratures europeennes, 1900-1970, 1969.
- MICU, Dumitru, Prefața volumul Copacul, București, 1963.
- MIHĂILESCU, Dan C., Stângăcii de dreapta, Cluj-Napoca, Ed Dacia, col.Discobolul, 1999
- MUSSARRA, Ulla, The conventions of the Novel and the Multiplication of Narrative Instances, 1990.
- MUȘAT, Carmen, Perspective asupra romanului românesc postmodern și alte ficțiuni teoretice, Pitești, Paralela 45, 1998.
- MUTAȘCU, Dan, Dans sub spânzurătoare, Editura Militară, 1978
- NEGOIȚESCU, Ion, Scriitori contemporani, Cluj-Napoca, Dacia, 1994
- NEGRICI, Eugen, Figura spiritului creator, București, Universalia, 2000
- NEGRICI, Eugen, Literatura română sub comunism. București, Editura Fundației Pro, 2002.
- NEGRICI, Eugen, Literatura română sub comunism. Proza, București, Editura Fundației Pro, 2003.
- OPREA, Nicolae, VLASIE, Călin, Literatura română postbelică, între impostură și adevăr, Pitești, Paralela 45, 2000
- PETRESCU, Ioana Em., Ion Budai-Deleanu și eposul comic, București, 1977
- PETRESCU, Liviu, Romanul condiției umane, București, Minerva, 1979.
- PERPESSICIUS, Lecturi intermitente, Cluj, Dacia,
- POP, Ion (coord.), Dicționar analitic de opere literare românești A-M, ediție definitivă, Cluj, Casa Cărții de Știință, 2007.
- SELEJAN, Ana, Trădarea intelectualilor. Reeducare și prigoană, București, Cartea Românească, 2005
- SELEJAN, Ana, Prefața- la ediția a II-a, Trădarea intelectualilor. Reeducare și prigoană, București, Cartea Românească, 2007
- SIMION, Eugen, Fragmente critice, IV, București, Univers enciclopedic, 2004.
- SIMION, Eugen, Fragmente critice, V, București, Univers enciclopedic, 2007.
- SIMION, Eugen, În ariergarda avangardei (convorbiri cu Andrei Grigor), București, Univers enciclopedic, 2004.
- SIMION, Eugen, Întoarcerea autorului. Eseuri despre relația creator-operă, București, Minerva, 1993.
- SIMION, Eugen, Scriitori români de azi (vol. I - IV), București, Cartea Românească, 1976, 1978, 1979, 1989
- SIMUȚ, Ion, Reabilitarea ficțiunii, București, Institutul Cultural Român, 2004.
- SÎRBU, Ion D., Jurnalul unui jurnalist fără jurnal, vol I, București, Editura Institutului Cultural Român
- SOVIANY, Octavian, Textualism, postmodernism, apocaliptic, Constanța, Ed. Pontica, 2002
- SPIRIDON, Monica, Experimentul litarar românesc postbelic, Pitești, Paralela 45, 1998.
- SPIRIDON, Monica, Melancolia descendenței. Figuri și forme ale memoriei generice în literatură, București, Cartea Românească, 1989.
- SPIRIDON, Monica, LEFTER, Ion Bogdan, CRĂCIUN, Gheorghe, Experimentul literar românesc postbelic, București, Paralela 45, 1998
- SPIRIDON, Vasile, Perna cu ace (Din vremea „obsedantului deceniu”) I, Iași, Timpul, 2005
- ȘEPTILICI, Ara, Dublul, București, Paralela 45, 2006

ȘTEFĂNEASCU, Alex, Gheața din calorifere și gheața din whisky (jurnal politic, 1990-1995), Iași, 1996

ȘTEFĂNESCU, Alex., Istoria literaturii române contemporane. 1941 – 2000, București, Editura

Mașina de scris, 2005

ȘTEFĂNESCU, Alex., Preludiu, București, Cartea Românească, 1977

ȘTEFĂNESCU, Domnița, Cinci ani din istoria României. O cronologie a evenimentelor. Decembrie 1989 - decembrie 1994, București, Ed. Mașina de scris, 1995

ȚEPOSU, Radu G., Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă, București, Cartea Românească, 2006.

ȚEPOSU, Radu G., Viața și opiniile personajelor, București, Cartea Românească, 1983.

TISMANEANU, Vladimir, Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc, Iași, Polirom, 2005

ULICI, Laurențiu, Literatura română contemporană (I – Promoția 70), București, Eminescu, 1995.

UNGUREANU, Cornel, Proza românească de azi, București, Cartea Românească, 1985.

URIAN, Tudorel, Proza românească a anilor '90, București, Albastros, 2000

VERDERY, Katherine, Compromis și rezistență. Cultura română sub Ceaușescu, București, Humanitas, 1994.

VLAD, Ion, Lectura romanului, Cluj-Napoca, Dacia, 1983.

WUNENBURGER, Jean-Jacques, Imaginaires du politique, Paris, Ellipses, 2001

WUNENBURGER, Jean-Jacques, Utopia sau criza imaginarului, Cluj-Napoca, Dacia, 2001

ZACIU, M., PAPAHAĞI, M., SASU, M., Dicționarul Scriitorilor Români I-IV, București, Editura Fundației Culturale Române, 2002.

ZACIU, M., PAPAHAĞI, M., SASU, M., Dicționarul Scriitorilor Români IV, București, Albatros, 2002

ZAMFIR, Mihai, Cealaltă față a prozei, București, Cartea Românească, 2006